

Kartoitus pienyrittäjien pienrahastomalleista

Helsingin seurakuntayhtymän ja Pääkaupunkiseudun Yrityskummien Pienyrittäjälle tukea - esiselvitysprojektissa tehtiin kartoitus pienyrittäjille tarjolla olevista rahastomalleista ja muista taloudellisen tuen muodoista. Siinä kuvataan neljä kotimaista esimerkkiä sekä kokeiluhankkeet Iso-Britanniasta ja Ruotsista.

1. Taustaa

Kartoitus on osa Euroopan sosiaalirahaston ja Hämeen ELY-keskuksen rahoittamaa Pienyrittäjälle tukea -esiselvitysprojektia, joka toteutettiin kesäkuusta 2014 helmikuuhun 2015. Projektin päätoteuttaja oli Helsingin seurakuntayhtymä ja osatoteuttaja Pääkaupunkiseudun Yrityskummit ry. Projektin tarkoituksena oli kartoittaa pienyrittäjien tilannetta ja tuen tarvetta sekä kehittää henkisen tuen menetelmiä.

Pontimena tämän kartoituksen tekemiselle oli toteuttajien toiminnassa esiin noussut havainto, että monilla pienyrittäjillä on toimeentulo- ja rahoitusongelmia. Helsingin seurakuntayhtymän Pienyrittäjän tukihankkeessa (2010–2014) rakennettiin mallia pienyrittäjille suunnatusta pienlainarahastosta ja selvitettiin sen toteuttamisedellytyksiä. Pienlainan avulla oli tarkoitus estää muun muassa pikavippikierre ja pahenevat luottohäiriöt. Valmistelun pohjana käytettiin soveltuvin osin Kotka-Kymin seurakuntayhtymän pienlainarahastoa. Uudenlaisessa toimintamallissa lainalla ja asiantuntijaryhmän konsultaatiotuella olisi pyritty tehokkaampaan tukeen yrittäjän kriisissä. Rahaston valmistelu kuitenkin pysähtyi siihen, että seurakuntayhtymän taloussääntö estää lainatoiminnan.

Tässä kartoituksessa selvitetään, mitä erilaisia pienlainarahastoja ja muita taloudellisen tuen malleja pienyrittäjille on tarjolla tai miten olemassa olevat mallit voisivat soveltua myös pienyrittäjille. Kartoituksen tarkoituksena on toimia pohjana vaikuttamistyölle taloudellisten toimien kehittämiseksi pienyrittäjien tueksi. Kotimaisista esimerkeistä on kuvattu kunkin mallin toimintaperiaatteita, kohderyhmiä, kriteerejä, tuen haku- ja myöntämismenettelyjä, käytettävissä olevia resursseja, toiminnasta saatuja kokemuksia sekä tulevaisuuden näkymiä. Ulkomaiset esimerkit puolestaan kuvaavat kirkon toteuttaman vaikuttamiskampanjan sekä pienyrittäjien pienlainarahaston käynnistysvaiheita. Tiedot on koottu ja tarkistettu loppuvuoden 2014–alkuvuoden 2015 aikana. Kartoituksen tekemisestä on vastannut projektipäällikkö Kati Jääskeläinen.

Kartoituksessa on kuvattu seuraavat mallit:

- Helsingin kaupungin sosiaalinen luototus ja velkajärjestely
- Kotka-Kymin seurakuntayhtymän ja Kotkan kaupungin pienlainarahasto
- Takuu-Säätiön Pienlaina
- Yrittäjän tukiverkko, Etelä-Pohjanmaa
- ToYourCredit, Iso-Britannia
- Mikrofinansinstituttet AB ja Nätverk för entreprenörer från etniska minoriteter, Ruotsi.

Etelä-Pohjanmaalla toimiva Yrittäjän tukiverkko ei myönnä pienlainaa eikä taloudellista tukea. Se on sisällytetty kartoitukseen, koska tukiverkko on suunnattu yrittäjille ja toiminnan tavoitteena on asiantuntijaverkoston tuella auttaa yrittäjää pääsemään talousvaikeuksien yli.

2. Helsingin kaupungin sosiaalinen luototus

Sosiaalisen luototuksen päällikkö Jukka Riuttamäki

Sosiaalisen luoton tarkoituksena on taloudellisen syrjäytymisen ja ylivelkaantumisen ehkäiseminen sekä ihmisen itsenäisen suoriutumisen edistäminen. Sosiaalinen luotto on tarkoitettu henkilöille, joilla ei pienituloisuutensa, vähävaraisuutensa tai maksuhäiriömerkinnän vuoksi ole mahdollisuutta saada kohtuuehtoista luottoa pankista tai muusta luottolaitoksesta.

Sosiaalista luottoa voidaan myöntää henkilön tai perheen itsenäistä selviytymistä tukeviin tarkoituksiin, esimerkiksi velkojen kokonaisjärjestelyyn, pieniin hankintoihin, työvälaineiden ostamiseen ja terveydenhoitomeneihin. Luoton myöntäminen edellyttää, että hakijalla on näyttöä taloudellisten sitoumusten hoitamisesta maksukykynsä mukaisesti ja että luotonsaaja kykenee maksamaan luoton kuukausittaiset lyhennykset ja korot koko laina-ajalta.

Prosessikuvaus

Sosiaalista luottoa voi hakea ottamalla yhteyttä talous- ja velkaneuvontaan. Helsingissä sosiaaliseen luototukseen on noin kuukauden jono, mutta parhaimmillaan käsittely voi alkaa 1–2 viikossa. Käsittelyajat ovat tapauskohtaisia. Arviointi alkaa ongelmien kartoituksella ja selvittämällä, mistä muualta asiakas voi saada apua. Luottihakemus tehdään asiakaskäynnin yhteydessä talous- ja velkaneuvojan kanssa. Hakijan tulee liittää hakemukseen tarvittavat tulo- ja menotositteet sekä tiedot varoista ja veloista, myös ulosotossa ja perinnässä olevista veloista, sekä verotustodistus viimeksi vahvistetusta verotuksesta, luottotietorekisteriote ja pankkitiliotteet edeltävältä kolmelta kuukaudelta. Asioiden selvittämiseen tarvitaan yleensä 3–5 tapaamista. Pelkkä velkojen järjestely ei riitä, vaan asiakkaan tilanteeseen pyritään löytämään kokonaisratkaisu.

Ratkaisun löytämistä asiakkaan tilanteeseen vaikeuttaa usein se, että talous- ja velkaneuvontaan otetaan yhteyttä liian myöhässä. Asiakkaita ohjataan sosiaaliseen luototukseen mm. sosiaalitoimesta, ulosottoviraston kautta ja toisinaan myös seurakuntien diakoniasta.

Tyypillinen luotonsaaja on työssä käyvä palkansaaja tai eläkeläinen. Noin kymmenesosa asiakkaista on maahanmuuttajataustaisia, ja heidän osuutensa on kasvussa. Asiointi onnistuu suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi, ja tarvittaessa käytetään tulkkeja.

Hakijan tulee hakemuksessa perustella, miten luotto tukee hänen itsenäistä selviytymistään. Sosiaalista luottoa ei myönnetä, jos hakijan maksuvara ei riitä luoton takaisinmaksuun, hänellä on realisoitavaa varallisuutta tai hän pystyy kohtuujassa säästämään tarvitsemansa määrän tai maksamaan velkansa.

Luoton määrä on vähintään 500 euroa ja enintään 15 000 euroa. Luotosta peritään 12 kuukauden euriborin mukainen viitekorko, kuitenkin enintään korkolain (633/1982) 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko. Korko peritään kuukausierän yhteydessä. Luottokorko tarkistetaan 12 kuukauden välein. Sosiaalisesta luotosta ei peritä muita luottokustannuksia.

Luotosta tehdään luottosopimus, jossa sovitaan takaisinmaksuehdot. Luotto maksetaan takaisin hakijan maksuvaran mukaisin kuukausierin, joka on vähintään 50 euroa. Takaisinmaksuaika on enimmillään viisi–seitsemän vuotta luoton määrästä riippuen. Seitsemän vuoden maksuaika voidaan myöntää yli 10 000 euron suuruisille lainoille. Luotonsaaja antaa suostumuksen luottohäiriömerkinnän tekemiseksi Suomen Asiakastieto Oy:n rekisteriin lainan keston ajaksi, jotta lainan takaisinmaksu voidaan turvata. Maksuvapaita kuukausia voidaan myöntää harkinnan mukaan, ja laina-aikaa pidennetään tarvittaessa maksuvapaiden kuukausien verran.

Pienyrittäjän mahdollisuus sosiaaliseen luototukseen

Pääsääntöisesti luottoa ei myönnetä yritystoimintaan eikä henkilölle, jolla on voimassaoleva yksityishenkilön velkajärjestelyn maksuohjelma. Itsensä työllistävien ammatinharjoittajien määrän kasvaessa ja yrittäjyyden kuvan muuttuessa sosiaalisessa luototuksessa on kuitenkin mietitty yrittäjien tilannetta.

Yrittäjiltä ei toistaiseksi ole juurikaan tullut hakemuksia. Yrittäjiä on tullut sosiaaliseen luototukseen toimeentulotuesta esimerkiksi asiakkailta saamatta jääneiden maksujen vuoksi. Tietyin edellytyksin tilannetta voidaan korjata hakemalla toimeentulotukea ja, mikäli mahdollista, sosiaalista luottoa. Luoton saaminen ei ole mahdollista, jos yritystoiminta ei ole kannattavaa tai yrityksellä/yrittäjällä on liikaa velkaa.

Helsingin seurakuntayhtymän Pienyrittäjien tukihanke (2010–2014) pyrki osaltaan vaikuttamaan siihen, että sosiaalinen luototus laajenisi koskemaan myös velkakierteessä olevia yrittäjiä. Hankkeessa etsittiin sopivaa pilottiyrittäjää ja tehtiin lausunto yhdelle yrittäjälle, jolle kaupunki myönsi isohkon sosiaalisen luoton. Yrittäjä sai lisäaikaa yrityksensä kriittisen tilan selvittämiseen. Yrittäjän mukaan ilman tätä tukea hän ei olisi selvinnyt.

Yrittäjän hakeutumista sosiaaliseen luototukseen voidaan edistää esimerkiksi niin, että yritystoimintaa tunteva tukihenkilö tai -verkosto selvittää yrittäjän kanssa tulevia menoeriä ja ennakoitavissa olevia luottotappioita.

Resurssit Helsingissä ja valtakunnallisesti

Sosiaalinen luototus alkoi Helsingissä vuonna 1999. Luottoihin on varattu vuosittain 1,8 miljoonaa euroa Helsingin kaupungin sosiaaliviraston budjetissa. Vuonna 2014 määrärahat oli käytetty joulukuun alussa.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kuntakyselyn mukaan vuonna 2013 sosiaalinen luototus oli käytössä 29 kunnassa, ja sen käyttö oli mahdollista tai suunnitteilla 17 kunnassa. Toiminnan piirissä oli noin 44 prosenttia väestöstä. Vuonna 2013 sosiaalisia luottoja myönnettiin 1 053 henkilölle ja hylättyjä luottohakemuksia raportoitiin 349 kappaletta. Luotonsaajista vain viisi oli

yrittäjiä. Luottojen suuruus oli keskimäärin 3 500 euroa. Kunnille aiheutui vuoden aikana luottotappioita noin prosentin verran myönnettyistä luotoista.

Alkuvuodesta 2015 on valmistumassa sosiaalisen luototuksen valtakunnallinen arvio. Selvityshenkilö OTT Kirsti Rissasen tehtävänä on kartoittaa ja arvioida sosiaalisen luototuksen nykytilannetta ja sen pohjalta tehdä esitys sekä malleja sosiaalisen luototuksen kehittämiseksi. Tavoitteena on saada sosiaalinen luototus käyttöön kattavasti koko maassa. Selvityshenkilö arvioi myös tarpeen ja mahdollisuudet perustaa erityisluottojärjestelmä sosiaalisen luototuksen vaihtoehtona tai sitä täydentävänä järjestelyinä. Järjestelyssä tulisi huolehtia niiden henkilöiden luottotarjonnasta, jotka eivät saa tavanomaisilta luottomarkkinoilta kohtuuhintaisia pienehköjä luottoja.

Lähde ja lisätietoja:

- Helsingin kaupunki, Sosiaalinen luotto:
<http://www.hel.fi/www/helsinki/fi/kaupunki-ja-hallinto/hallinto/palvelut/palvelukuvaus?id=2937>
- Terveystieteiden tutkimuskeskus, Sosiaalinen luototus 2013 – Kuntakyselyn osaraportti, 2014:
<http://www.julkari.fi/handle/10024/116265>

Pienyrittäjien mahdollisuus hakea velkajärjestelyä

Vuoden 2015 alusta lähtien velkajärjestely on mahdollinen myös yksityisille ammatin- ja elinkeinonharjoittajille elinkeinotoiminnan velkojen järjestelyyn. Edellytyksenä on muun muassa toiminnan pienimuotoisuus, riittävä kannattavuus ja kirjanpidon ajan tasalle saattaminen. Päästäkseen talous- ja velkaneuvonnan asiakkaaksi elinkeinonharjoittajalla tulee olla Yritys-Suomen Talousapu-neuvontapalvelusta saatu kirjallinen arvio yritystoiminnan edellytyksistä velkajärjestelyn kannalta. Arvio on maksullinen.

Velkajärjestelyprosessi alkaa ottamalla yhteyttä Yritys-Suomi talousapu -palveluun (puh. 029 502 4880), jossa tehdään puhelimitse alustava arvio siitä, täyttääkö yritystoiminta velkajärjestelyn edellytykset. Mikäli Talousavun arvion mukaan edellytykset täyttyvät, yrittäjä varaa ajan oman alueensa talous- ja velkaneuvontaan, jossa selvitetään, täytyvätkö myös kaikki muut velkajärjestelyn edellytykset. Tällöin tarkastellaan mm. velkaantumisen astetta sekä arvioidaan, onko hakijalla ollut mahdollisuutta ja kykyä maksaa velkansa takaisin.

Velkajärjestely on aina viimesijainen keino. Ensisijaisia keinoja ovat suora sopiminen, vapaaehtoinen velkajärjestely ja Takuu-Säätiön takaus. Velkajärjestelystä päättää käräjäoikeus, joka lähettää ehdotuksensa järjestelystä velkojille ja velalliselle. Lakimuutoksen myötä velkaneuvojat voivat laatia asiakkaalle maksuohjelman velkajärjestelyhakemuksen liitteeksi.

Lähteet ja lisätietoja:

- Helsingin kaupungin talous- ja velkaneuvonta (9.1.2015):
<http://www.hel.fi/www/Helsinki/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaalinen-tuki-ja-toimeentulo/velka/ajankohtaista>
- Suomen Yrittäjät: Velkajärjestelylaki muuttuu – käytännön ohjeita (5.12.2014):
<http://www.yrittajat.fi/fi-FI/suomenyrittajat/a/tiedotteet/velkajarjestelylaki-muuttuu-kaytannon-ohjeita>
- Yritys-Suomi: <https://www.yrityssuomi.fi/yksityishenkiloiden-velkajarjestely>

3. Kotka-Kymin seurakuntayhtymän ja Kotkan kaupungin pienlainarahasto

Seurakuntayhtymän yhteisten työalojen ja keskusrekisterin johtaja Matti Kontkanen

Kotka-Kymin seurakuntayhtymä ja Kotkan kaupunki perustaman pienlainarahasto on toiminut maaliskuusta 2010 alkaen. Alueen savupiipputeollisuuden rakennemuutos synnytti tarpeen uuden tyyppiseen sosiaalisen luototuksen malliin. Laman 2008–2009 keskellä Kymin kirkkoherra Juha Tanska ja yhtymän hallintojohtaja Jorma Korpela käynnistivät valmistelun yhdessä Kotkan sosiaalijohtaja Marja-Liisa Grönvallin kanssa. Rahasto suunniteltiin ihmisryhmille, jotka nähtiin väliinputoajina ja joilla ei ollut mahdollisuuksia pankkiluottoihin.

Valmistelun jälkeen rahasto perustettiin yhtymän 50 000 euron ja kaupungin 100 000 euron pääomasijoituksella, ja lainatoiminta käynnistettiin maaliskuussa 2010.

Prosessikuvas

Asiakas ottaa yleensä yhteyttä suoraan valmistelijoihin tai seurakuntien muihin diakoniatyöntekijöihin. Asiakkaita ohjataan velkavalmistelijoille myös sosiaalitoimiston kautta. Ensi vaiheessa selvitetään, mitä apua asiakas tarvitsee. Alkuelvittelyn tuloksena osa ohjautuu sosiaalitoimeen, seurakunnan diakoniaan, velkajärjestelyyn tai Takuu-Säätiön asiakkaaksi. Pienlainarahastoon ohjattavat täyttävät kaavakkeen, johon kirjataan mm. asiakkaan tulot ja menot. Sen pohjalta käydään yleiskeskustelu.

Pienlainan saamiselle on kolme kriteeriä:

- 1) Hakija on Kotkan alueella asuva pienituloinen ja vähävarainen henkilö.
- 2) Laina vakauttaa hakijan taloudellisen tilanteen niin, että lainanmaksun jälkeen hänellä ei jää hoidettavaa perintään ja hän pärjää jatkossa ilman uutta lainaa.
- 3) Hakija on luotettava ja pystyy hoitamaan talouttaan.

Lukkoon lyötyjä tuloja ei ole vaan hakijan talouden tuloja katsotaan kokonaisuutena. Esimerkiksi toimentulotuki ei ole este lainansaamiselle. Lainat eivät myöskään edellytä kirkon jäsenyyttä.

Velkavalmistelija tekee hakemuksen ja keskustelun perusteella esityksen johtokunnalle, joka käsittelee hakemuksia kerran kuukaudessa (3–5 hakemusta/kokous). Käsittelyprosessi lainan hakemisesta päätökseen kestää noin kuukauden.

Johtokunnan päätös voi olla myönteinen, ehdollinen tai kielteinen. Virallisesti lainaa myönnetään 200–2 000 euroa. Käytännössä lainat ovat 300–3 000 euroa. Yli 3 000 euron suuruisia lainoja ei voida myöntää. Kun myönteinen lainapäätös on tehty, asiapaperit siirtyvät seurakuntayhtymän taloustoimistoon. Päätöksen liitteenä on laskuja tai tieto siitä, mihin raha menee. Vain poikkeustapauksissa raha siirretään suoraan asiakkaan tilille. Taloustoimisto hoitaa maksamisen. Asiakkaalle perustetaan velkatili ja lähetetään kuukausimaksulaput. Maksu on minimissään 50 euroa kuukaudessa ja maksuaika korkeintaan kolme vuotta. Jos lainasumma on pieni, myös kuukausierä on pienempi. Lainan korko on sidottu 12 kuukauden euriboriin.

Ehdollisessa päätöksessä asiakkaalta pyydetään lisäselvityksiä. Kielteisestä päätöksestä on mahdollista valittaa yhteiselle kirkkoneuvostolle; yhtään valitusta ei ole tehty.

Taloustoimisto huolehtii kirjanpidosta ja antaa velkavalmistelijaille kuukausiraportin maksuseurannasta. Velkavalmistelijat ovat yhteydessä maksuvaikeuksissa oleviin asiakkaisiin. Valmistelijoille on annettu rajalliset oikeudet muuttaa lainaehjoja. Vaikeuksissa oleville myönnetään maksuajan pidennyksiä ja kuukausierän pienennyksiä. Kun korko on olematon, pidennyksiä on helppo tehdä.

Pienluottojen käyttökohteet ja takaisinmaksu

Luottokohteissa ylivoimaisesti suurimmaksi yksittäiseksi tekijäksi on muodostunut muiden luottojen poismaksu. Ylivelkaantumisen syynä on yleensä elämän vaikeuksien keskellä otettujen osamaksujen ja pikaluottojen kasaantuminen, erääntyminen ja ulosoton kautta paisuminen hallitsemattomiksi. Monia asiakkaita on tuettu siirtymään uuteen, edullisempaan asuntoon. Useimmiten ongelmana on ollut vuokratakuu tai rästivuokrat. Työllistymiseen ja elinkeinon jatkamisen tukemiseen on myönnetty luottoja muun muassa yritys- tai verovelkoja, koulu- tai tutkintomaksuja, kulkuvälineen tai apuvälineen hankintaa tai korjaamista varten. Yksittäistapauksissa on annettu luottoa vaatteisiin ja maahanmuuttajien matkoihin tapaamaan omaisiaan. Yrittäjien kohdalla luoton hakemisen taustalla voi olla konkurssi tai tilanne, jossa yritys on vielä pystyssä mutta tuottaa vain nipin napin toimeentulon.

Rahaston toiminta-aikana eli 4,5 vuodessa on myönnetty 257 lainaa (lainasumma 12/2013: 364 000 €). Ensimmäisen vajaan vuoden aikana lainoja myönnettiin 102 kappaletta. Sitten myönnettyjen lainojen määrä on tasaantunut 40–50:een vuodessa.

Velkavalmistelijoiden yhteydenotoilla ja lainaehjojen joustamisella on pystytty tehostamaan lainojen takaisinmaksua. Noin 25 prosentilla asiakkaista lainanmaksu kuitenkin keskeytyy. Lainaa peritään vuoden ajan, jonka jälkeen se siirtyy luottotappioksi. Maksamattomat lainat eivät mene ulosottoon.

Luottotappioita on 4,5 vuoden aikana kertynyt noin 50 prosenttia alkupääomasta ja lainatusta rahasta noin 20 prosenttia. Rahasto on saanut noin 40 000 euroa lisäpääomaa seurakunnalta ja kaupungilta luottotappioiden kattamiseen. Rahoitusta on saatu lisäksi hiippakunnan diakoniarahastosta sekä Kirkkohallitukselta (lisäpääomaa ja kehittämistä). Rahankeräyslain uudistuttua rahasto on hankkinut kolmevuotisen keräyslupaa pääoman täydentämiseen. Keräys alkaa tammikuussa 2015. Kontkasan arvion mukaan rahasto tarvitsee 10 000 euroa lisäpääomaa vuodessa toimiakseen nykytasolla.

Luottamushenkilöt ovat suhtautuneet ymmärtäväisesti luottotappioihin. Avustuksena raha olisi loppunut paljon aiemmin. Seurakunnassa ajatellaan, että jos asiakas ei pysty maksamaan lainaa takaisin, laina toimii diakonia-avustuksena. Tähän mennessä ei ole havaittu, että järjestelmää käytettäisiin hyväksi. Diakoniatyöntekijät tuntevat asiakkaat ja heidän tilanteensa. Lainaa hakevat ihmiset ovat aidosti vaikeuksissa. Usein yhteydenotto ja lisääntynyt saavat ihmiset jatkamaan lainan takaisinmaksua.

Hylättyjen lainahakemusten osuus on kasvanut ajan myötä. Tällä hetkellä 20–33 prosenttia hakemuksista hylätään. Velkavalmistelijat ja diakoniatyö yrittävät löytää hakijan tilanteeseen muita ratkaisuja. Asiakkaita ohjataan yleensä sosiaalitoimen piiriin, Takuu-Säätiöön, velkajärjestelyyn tai seurakunnan diakonia-apuun.

Resurssit:

- Rahastolla on kolme velkavalmistelijaa, jotka ovat seurakunnan diakoniatyöntekijöitä. He käyttävät 10 prosenttia työajastaan valmistelutehtäviin.
- Taloustoimiston yksi työntekijä käyttää osan työajasta (10 %) rahaston kirjanpitoon.
- Johtokunta kokoontuu kerran kuukaudessa. Siinä on kaksi kaupungin (sosiaalityön johtaja ja controller) ja kaksi seurakunnan (yhteisten työalojen ja keskusrekisterin johtaja sekä diakoniatyöntekijä) edustajaa.
- Käyttökustannukset ovat 26 000 euroa vuodessa (velkavalmistelu, kirjanpito). Velkavalmistelijoiden lisääminen on tehostanut takaisinmaksua ja supistanut luottotappioiden määrää.

Muut toimijat:

- Kaupungin ja seurakunnan työntekijöille järjestettiin rahaston käynnistyessä yhteinen koulutuspäivä rahaston toimintaperiaatteista ja asiakasohjauksesta. Koulutus on tarkoitus uusien työntekijöiden vaihtumisen vuoksi. Ohjaus on toiminut hyvin, ja rahaston olemassaolo on työntekijöille tuttua. Ohjausta tapahtuu molempiin suuntiin diakoniatyön ja sosiaalityön välillä.
- Vapaaehtoisauttaminen ei ole toteutunut suunnitellusti. Vapaaehtoisia koulutettiin alkuvaiheessa, mutta asiakkaat eivät ota mielellään tuntematonta neuvomaan raha-asioissa. Kokemus on osoittanut, että asiakkaan lähipiiriä on tärkeä rohkaista tukemaan talouden vakauttamista. Myös velkavalmistelijat toimivat tukihenkilöinä. Malli poikkeaa tässä suhteessa Takuu-Säätiön toiminnasta.

Rahaston toiminnasta on tehty kaksi opinnäytetyötä. Kiinnostusta rahastoa kohtaan on ollut lähiseuduilla ja Helsingissä. Rahankeräyksen alkaessa vaikuttamistoimintaa tehdään näkyvämmiin, ja eri toimijoita haastetaan kumppaniksi tukemaan heikossa asemassa olevia.

Rahastosta saatu oppi:

- 1) Pienlainarahaston käynnistäminen ja vakiinnuttaminen ovat olleet huikea ja haastava kokemus. Valmista mallia ei ole ollut; Takuu-Säätiö on ollut esimerkeistä lähimpänä. Rahasto on räätälöity itse tarpeesta lähtien. Koko ajan on jouduttu tekemään itsetutkistelua ja virheistä oppimista. Rahaston johtokunta on pysynyt samana, mikä on mahdollistanut pitkäjänteisen oppimisen.
- 2) Kaupungin ja seurakunnan yhteistyö on lähtenyt lentoon ja on ollut hedelmällistä. Käsittelyjen yhteydessä käydyt keskustelut rakentavat uusia toimintamalleja. Työntekijöiden kesken tapahtuu vastavuoroista oppimista ja uuden ideointia sivutuotteena.
- 3) Pienlainarahaston kautta on herätelty koko kaupunkia ihmisten tilanteeseen. Alkavalla keräyksellä halutaan edistää yhteisvastuullisuutta ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta. Seurakunnan viestinnässä rahastoa on pidetty lippulaivana ja esimerkkinä konkreettisesta tavasta auttaa hädässä olevia. Rahasto onkin muodostunut pysyväksi toiminnaksi ja

merkittäväksi osaksi toteuttajien työtä. Kaupungille rahasto tarjoaa vaihtoehdon sosiaaliselle luototukselle.

Lisätietoja ja uutisia rahastosta:

- Kotkan diakoniarahasto on uusi pienluototusrahasto:
<http://www.kotkanseurakunnat.fi/5271-kotkan-diakoniarahasto>
- Kumppanuudella taantumaa vastaan:
<http://www.kotkanseurakunnat.fi/5289-kumppanuushanke>
- Diakoniarahasto on pystynyt auttamaan monia pahimman yli:
<http://www.kotkanseurakunnat.fi/6170-pieni-nosto-diakoniarahasto>
- Seurakunnan antama laina pelasti:
<http://www.kotkanseurakunnat.fi/5870-kymi-pieni-kuvanosto-srk-laina>
- Seurakunta auttaa "kainoja köyhiä" pikavipeillä (2.3.2010):
http://yle.fi/uutiset/seurakunta_auttaa_quotkainoja_koyhiaquot_pikavipeilla/1498217

4. Takuu-Säätiön Pienlaina

Tutkija-arvioitsija Sari Nyholm ja projektisuunnittelija Virpi Muilu

Takuu-Säätiön Pienlaina-projekti kokeilee ja kehittää uudenlaista sosiaalista pienlainatoimintaa vuosina 2013–2017. Projektin tavoitteena on ennaltaehkäistä ylivelkaantumista ja täydentää nykyistä sosiaalista luototusta. Pääoma (600 000 euroa) pienlainarahastoon saatiin vuoden 2012 kirkon Yhteisvastuukeräyksestä. Projektin käytännön toimintakulut ja kehittämistoiminnan rahoittaa Raha-automaattiyhdistys. Arviointi on olennainen ja kiinteä osa projektissa tehtävää kehittämistyötä, ja arvioinnin tuloksia hyödynnetään säännöllisesti jo projektin käynnissä ollessa.

Prosessikuvaus

Lainautoiminta käynnistyi vuoden 2014 alussa. Sosiaalista pienlainaa myönnetään neljällä kokeilupaikkakunnalla, joita ovat Tampere, Seinäjoki, Kajaani ja Paltamo. Näiden paikkakuntien pienituloiset asukkaat voivat hakea lainaa välttämättömiin kertaluontoisiin menoihin ja hankintoihin, kuten kodinkoneisiin, huonekaluihin, takuuvuokraan, auton korjaukseen tai silmälaseihin. Hakulomakkeen voi saada asuinkunnan sosiaalitoimesta, seurakuntien diakoniatoimistosta tai Takuu-Säätiöstä, ja se on saatavana myös sähköisenä.

Lainahakemukset käsitellään jopa viikossa, jos mukana on kaikki tarvittavat liitteet ja lisäselvityksiä ei tarvita. Lainan määrä on 200–2 000 euroa ja takaisinmaksuaika enintään kaksi vuotta. Lainan korko on kiinteä (peruskorko lisättynä 4,5 %:lla, tällä hetkellä 5 %) koko laina-ajan eikä lainasta peritä muita kuluja. Pienlainaa voi hakea uudelleen, kun edellinen on maksettu pois.

Lainan saamisen ehtona on, että hakija pystyy maksamaan lainan takaisin eikä hän voi saada kohtuuehtoista rahoitusta (kuten pankkilainaa) tai toimeentulotukea. Pienlainaa ei lähtökohtaisesti myönnetä vanhojen velkojen järjestelyyn, mutta yksittäiset lasku- ja vuokratilaukset voivat perustellusta syystä tulla kyseeseen. Parisuhteessa elävien tulee pääsääntöisesti hakea pienlainaa yhdessä puolison kanssa. Minimitoimeentulorajasta on luovuttu, koska paikkakuntien välillä on

suuriakin eroja esimerkiksi asumiskustannuksissa. Asiakkaan tilanne otetaan huomioon kokonaisuutena.

Asiakkaan maksukyky lasketaan kaavalla, jossa tuloista vähennetään asuminen, sähkö, kotivakuutus, mahdolliset terveydenhoitokulut sekä elinkustannukset (perusosa sama kuin toimeentulotuksessa). Sen jälkeen käteen jäävä summa määrittää maksukyvyyn. Pienin kuukausierä on 20 euroa. Muu velka ei ole pienluoton saamisen esteenä, jos asiakas pystyy hoitamaan maksunsa. Perustarpeisiin kuulumattomaan omaisuuteen ei puututa.

Yhteydenottoja on ensimmäisen vuoden aikana tullut noin 200. Kirjallisia hakemuksia on joulukuun 2014 puoliväliin mennessä tullut 60 ja lainoja on myönnetty 17. Yksi lainansaaajista on osa-aikayrittäjä, jolle myönnettiin laina hierontapöydän verhoilun uusimiseen.

Hylätyissä hakemuksissa suuri osa on hakenut maksimisummaa tai sen yli. Tämä kertoo muun muassa siitä, että luottoa haetaan velkojen maksamiseen ja elämisen kuluihin.

Lainansaajiin otetaan yhteyttä jos maksuissa on viivästyksiä. Sen jälkeen lähetetään maksukehoitus. Yhteydenotoissa on inhimillinen ote ja asiakkaita kannustetaan jatkamaan takaisin maksua. Jos lainaa ei saada perittyä vapaaehtoisesti, se menee lopulta ulosottoon. Toistaiseksi yksi lainoista on mennyt perintään.

Resurssit:

- Verkosto- ja asiakastyötä tekee kaksi kokoaikaista projektisuunnittelijaa.
- Kehittämispäällikkö käyttää 75 prosenttia työajastaan projektiin.
- Ennaltaehkäisevän toimintamallin kehittäminen edellyttää säännöllistä seurantaa ja arviointia, josta projektissa vastaa kokoaikainen tutkija-arvioitsija.

Ensimmäisen lainaustoimintavuoden kokemuksia:

- Kohderyhmää ei ole tavoitettu suunnitellusti seurakuntien ja sosiaalitoimen kautta. Monet diakonia-asiakkaat ovat niin pienituloisia, ettei heillä ole maksukykyä. Sosiaalitoimen puolella esteenä lainan saamiselle on usein liian suuret velat.
- Yhteistyöverkostolle syyskuussa 2014 tehdyn kyselyn vastauksissa toivottiin, että pienlainoja voisi saada myös velkojen ja maksurästien maksuun. Vastaajien enemmistön mielestä hakijoilta ei pitäisi edellyttää täydellistä talouden tasapainoa ja pienlainan myöntämisessä olisi tarpeen olla tilannekohtaista joustamista. Toimintaa ollaan kehittämässä tähän suuntaan.

Pienlaina-projekti on valinnut vuoden 2015 painopisteeksi kotitalouksien taloudenhallinnan tukemisen. Tarkoituksena on kehittää erilaisia välineitä ja käytäntöjä pienituloisten ihmisten taloudenhallinnan tueksi. Projektin toimintojen juurruttaminen alkaa viimeistään 2016. Vielä ei tiedetä, millä tavoin ja missä toteutettavaksi pienlainatoiminta parhaiten soveltuu.

Lisätietoa Pienlaina-projektista: <http://www.takuu-saatio.fi/takuu-saatio/takuu-saation-pienlaina/>

5. Yrittäjän tukiverkko, Etelä-Pohjanmaa

Yrittäjän tukiverkko syntyi vuoden 2008 finanssikriisin seurauksena. Vuonna 2009 piispa Simo Peura tapasi paikallisia yrittäjiä Seinäjoen seurakuntaan tehdyn piispantarkastuksen yhteydessä. Sen jälkeen Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät ja piispa kutsuivat koolle yrittäjien ja seurakuntien edustajia tilannekuvan saamiseksi. Kokoontumisen tuloksena perustetulla tukiverkolla haluttiin ehkäistä 1990-luvun lamasta seuranneiden ongelmien toistuminen.

1) Talouden vakauttamisryhmä

Talouden vakauttamisen ohjausryhmä tai ydinryhmä on noin kymmenen hengen asiantuntijaverkosto, jonka tehtävänä on seurata aktiivisesti yrittäjien tilannetta ja ennakoida mahdollisia ongelmia. Verkostossa on mukana kaikki yrittäjien kannalta keskeiset toimijat, kuten verotoimisto, tilintarkastustoimisto ja ELY-keskus. Ryhmä kokoontuu tarvittaessa, tähän mennessä muutamia kertoja.

Kun yrittäjä hakee apua talousongelmiin, hänelle tehdään vakauttamiskartoitus ja toimenpidesuosituksset. Alkuselvityksen hoitaa Etelä-Pohjanmaan Yrittäjien toimitusjohtaja yrittäjän toimittamien tietojen pohjalta. Tämän jälkeen yrittäjä voi saada apua verkostossa mukana olevilta asiantuntijoilta nimellistä korvausta vastaan (esim. kertakorvaus 150 €). Pidemmän aikavälin apuun tehdään toimeksiantosopimus, ja sillä on oma hinnastonsa. Selvityksiä on tehty keskimäärin 10–20 vuodessa, aihioita on kaksinkertainen määrä. Hiljaisemman jakson (2012–13) jälkeen syksyllä 2013 yhteydenottojen määrä lähti taas kasvuun. Noin 40 prosenttia kartoituksessa olleista yrityksistä on ajettu alas joko heti tai myöhemmin; yli 50 prosenttia on jatkanut toimintaansa.

2) Henkisen hyvinvoinnin ryhmä

Henkinen tuki kulkee taloudellisen vakauttamisen rinnalla. Yrityksen vaikeuksien keskellä myös yrittäjä pitää saada toimintakuntoon. Henkisen hyvinvoinnin tukiverkosto kattaa koko maakunnan: paikallisissa yrittäjähdistyksissä ja seurakunnissa on noin 60 nimettyä yhteyshenkilöä.

Tukiverkon käynnistysvaiheessa Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri järjesti kaikille yhteisen 4-5 illan koulutuksen mielenterveyskysymyksistä. Yhteyshenkilöille ei ole järjestetty työnohjausta, mutta kokemuksia käydään läpi ydinryhmien kokoontumisissa, joita pidetään noin kahden kuukauden välein.

Yhteydenottoja on vuosittain noin sata, joista valtaosa tulee puheenjohtajalle. Tyypillisesti yhteydenotto tulee perjantai- tai lauantai-iltana. Yhteydenottokynnystä madaltaa se, että yrittäjä voi olla suoraan yhteydessä valitsemaansa henkilöön esimerkiksi toiselta paikkakunnalta, yhteydenotto voi olla anonyymi ja yhteyshenkilöt ovat taustoiltaan erilaisia. Yrittäjän tilannetta seurataan niin kauan kuin hän ilmoittaa, ettei tarvitse enää apua.

Tukiverkko on maksuton yrittäjälle eikä ole sidottu jäsenyyteen Etelä-Pohjanmaan Yrittäjissä.

Lisätietoa Yrittäjän tukiverkosta:

http://www.yrittajat.fi/etelapohjanmaanyrittajat/jarjesto/jasenpalvelut/neuvonta/#Yritt_j_n_tukiverkko

6. ToYourCredit, Iso-Britannia

#TOYOURCREDIT on Canterburyn arkkipiispan käynnistämä kampanja pikavippejä vastaan ja vastuullisten paikallisten rahoitusvaihtojen puolesta. Arkkipiispa Justin Welby on todennut, että talousongelmien lievittämisen tulisi olla keskeinen osa kirkon missiota. Englannin anglikaanikirkko haluaa aloitteellaan rakentaa oikeudenmukaisempaa rahoitusjärjestelmää, joka palvelee koko yhteisöä ja jossa kaikilla on pääsy eettisesti toimiviin luottoihin ja välttämättömiin talouspalveluihin. Aloitteessa hyödynnetään jo olemassa olevia palveluja, kartoitetaan toimivia käytäntöjä, kehitetään niitä ja autetaan levittämään niitä koko maahan. Käytännön työ tapahtuu paikallistasolla. Seurakunnat tukevat paikallisesti toimivia luotonantajia ja talousneuvontaa sekä tekevät yhteistyötä samoja tavoitteita ajavien muiden toimijoiden kanssa. Aloitteen tukena toimii arkkipiispan asettama *Task Group for Responsible Credit and Savings*.

Kampanjassa on neljä osa-aluetta:

- 1) Paikallisten luotto-osuuskuntien ja osuuskassojen tukeminen: Seurakuntia ja hiippakuntia kannustetaan tukemaan paikallisia luotto-osuuskuntia mm. pääoman keräämisessä ja sijoittamalla osan varoistaan niihin. Seurakunnat voivat myös tarjota tilojaan niiden käyttöön ja valmentaa seurakuntalaisiaan vapaaehtoistyöhön luotto-osuuskunnissa. Kirkkojen keskinäinen luotto-osuuskunta *Churches' Mutual Credit Union* aloitti toimintansa helmikuussa 2015. Englannin kirkon lisäksi siinä ovat mukana Skotlannin ja Walesin anglikaanikirkot, Skotlannin episkopaalinen kirkko sekä Metodistikirkko. Kirkkojen lisäksi jäseniksi voivat liittyä kirkkojen papit, muut työntekijät, vanhemmistojen jäsenet ja luottamushenkilöt sekä heidän perheenjäsenensä. Potentiaalinen jäsenkunta on 60 000 henkilöä. Osuuskunnasta on mahdollista saada matalakorkoista lainaa.
- 2) *Church Credit Champions Network*: Verkosto on anglikaanikirkon ja luotto-osuuskuntien toukokuussa 2014 käynnistämä pilottihanke. Yhteistyön tavoitteena on jakaa tietoa jo olemassa olevista osuuskassapalveluista sekä tarjota taloudellista neuvontaa ja koulutusta sitä tarvitseville. Hanke tähtää siihen, että taloudellisissa vaikeuksissa olevat saavat laadukasta velkaneuvontaa. Toisena tavoitteena on lisätä seurakuntien jäsenten tietoisuutta vastuullisesta sijoittamisesta jakamalla tietoa tarjolla olevista eettisistä toimijoista. Seurakuntalaisille annetaan välineitä pitää *Money Talk* -puheenvuoroja, jossa ihmiset voivat jakaa kokemuksiaan rahoituslaitoksista. Heinäkuussa 2014 verkostossa oli mukana 30 kirkkoa Lontoon alueella ja Liverpoolissa. Anglikaanikirkolla on Englannissa 16 000 seurakuntaa ja lähes kaksi miljoonaa aktiivista kävijää. Hankkeen visiona on laajentaa toiminta maanlaajuisesti sekä rakentaa vastuulliseen sijoittamiseen ja lainaamiseen perehtyneiden kirkon työntekijöiden ja luottamushenkilöiden verkosto. Pilottihankkeen toteuttajia ovat Lontoosta käsin toimiva ekumeeninen *Centre for Theology & Community* sekä *Church Urban Fundin* yhteydessä toimiva *The Together Network*.
- 3) Velkaneuvonta: Seurakuntia varustetaan tukemaan velkaantuneita sekä ohjaamaan heitä vastuulliseen lainaamiseen ja sijoittamiseen. Seurakuntien työntekijöille on tarjolla velkaneuvontakoulutusta ja seurakuntia kannustetaan tarjoamaan tilojaan velkaneuvojille tai perustamaan oma velkaneuvontapalvelu. Tällä hetkellä *Christians Against Poverty* -verkostolla on 280 velkaneuvontapistettä eri puolilla Iso-Britanniaa.

- 4) Talousopetus peruskouluissa: Kehitteillä on kansallinen ohjelma talousopetuksesta peruskouluissa. Ohjelma pilotoidaan kolmessa anglikaanikirkon koulussa (neljäsosa lapsista käy Englannin kirkon ylläpitämää koulua). Kouluihin perustetaan säästöklubeja, joissa lapsia opetetaan tavoitteelliseen säästämiseen ja rahankäyttöön. Opettajille tarjotaan koulutusta ja myös vanhemmat kutsutaan mukaan ohjelmaan. Kirkon yhteistyökumppaneita ohjelmassa ovat *Credit Union Foundation* ja *Personal Finance Education Group*.

Lisäksi kirkko osallistuu kansalaisyhteiskunnan kampanjaan yhteisörahaston (*Community Finance Fund*) perustamiseksi. Alkupääoman rahasto saisi pankkien ja vikavippiyhtiöiden maksamista sakoista, jotka tällä hetkellä menevät valtion kassaan. Rahasto sijoittaisi yhteiskunnallisiin yrityksiin ja tarjoaisi kohtuuhintaisia lainoja.

Lisätietoja:

- #TOYOURCREDIT: <http://www.toyourcredit.org.uk/>
- Church Credit Champions Network: <http://www.theology-centre.org.uk/projects/economic-justice/church-credit-champions-network/>
- The Together Network: <http://www.cuf.org.uk/how-we-help/together-network/>
- Churches Mutual Credit Union formally launched, Uutinen 11.2.2015: <https://www.churchofengland.org/media-centre/news/2015/02/churches-mutual-credit-union-formally-launched.aspx>

7. Mikrofinansinstitutet AB (MFI AB), Ruotsi

Nätverk för entreprenörer från etniska minoriteter (NEEM)

Mikrofinansinstitutet (MFI) perustettiin vuonna 2008 Neem-järjestön (Nätverk för entreprenörer från etniska minoriteter) kolmevuotisena projektina. Tavoitteena oli ulottaa rahoitusta sellaisille aloittaville ja kehittyville yrityksille, joilla on vaikeuksia saada rahoitusta tavallisilta lainamarkkinoilta. Kohderyhmänä ovat olleet erityisesti maahanmuuttajanaisryttäjät. Projekti toteutettiin neljän läänin alueella (Södermanland, Tukholma, Itä-Göötanmaa, Länsi-Göötanmaa), ja sitä rahoittivat Tillväxtverket, Itäisen Keski-Ruotsin rakennerahasto, Södermanlandin maakuntaliitto, Tukholman ja Itä-Göötanmaan lääninhallitukset sekä Länsi-Göötanmaan alue.

Yhtiö MFI AB perustettiin 2009 keräämään pääomaa yksityishenkilöiltä. Yhtiön tarkoitus on toimia yhtä aikaa liiketaloudellisin perustein ja sosiaalisesti merkityksellisesti. Lainatoiminta käynnistyi marraskuussa 2011. MFI on ensimmäinen mikrorahoitusta myöntävä taho Ruotsissa. Keväällä 2012 kaupunkiviljely-yritys Plantagon teki yhtiöön 500 000 SEK:n pääomasijoituksen.

Lainan saamisen edellytyksiä ovat:

- 1) Hakijan täytyy olla yli 18-vuotias, hänellä tulee olla Ruotsissa pysyvä oleskelu- ja työlupa tai Ruotsin kansalaisuus, ja yrityksen tulee olla rekisteröity Ruotsiin.
- 2) Hakijalla tulee olla kannattava liikeidea ja hyvin mietitty liiketoimintasuunnitelma.
- 3) Hakija suorittaa hyväksytysti Neemin valmennusohjelman.
- 4) Hakijan yrityksen tulee olla mikroyritys, ts. jossa on vähemmän kuin 10 työntekijää ja enintään 2 milj. euron vuosiliikevaihto tai taseen loppusumma.

Luottoa voidaan myöntää SEK 25 000–250 000 (n. 2 700–27 000 €) markkinakorolla. Kuukausimaksuerät määritellään asiakkaan tilanteen mukaan, maksuaikaa on 1–3 vuotta.

MFI ja Neem ovat kehittäneet mikrorahoitukseen neliosaisen toimintamallin:

- 1) Etsivällä työllä luodaan yhteyksiä ryhmiin, jotka ovat työmarkkinoiden ulkopuolella. Tavoitteena on löytää ihmisiä, joilla on tahtoa muuttaa tilannettaan.
- 2) Liiketoimintaidean kehittäminen MFI:n yksinkertaistetun liiketoimintasapluunan avulla. Asiakasta autetaan selvittämään yrityksen perustamiseen liittyviä säädöksiä ja yrittäjän sosiaaliturvaa.
- 3) Luoton myöntäminen sen jälkeen, kun valmennusohjelma on suoritettu hyväksytysti. Keskeinen osa valmennusta on valmistautuminen lainan hakemiseen ja hoitamiseen. Yrityksen jatkuvuuden turvaamiseksi valmennusohjelma jatkuu kolme vuotta. Yrittäjä voi saada tukea tuotekehitykseen, markkinointiin, uusien asiakasryhmien löytämiseen sekä verkostoitumiseen.
- 4) Tavoitteena on, että kolmen vuoden kuluttua asiakkaalla on elinvoimainen yritys ja valmius omatoimiseen lisärahoituksen hakemiseen. Hänellä on verkosto, josta hän saa tarvittaessa ideoita ja tukea. Yrittäjästä voi tulla myös mentori tai lähettiläs valmennusohjelman osallistujille.

Kartoituksen tekijä yritti kahteen otteeseen saada sähköpostitse yhteyden MFI:hin ja NEEMiin tietojen tarkistamista varten. Viesteihin ei vastattu. Kartoituksen viimeistelyvaiheessa ilmeni, että MFI ja NEEM eivät enää toimi aktiivisesti ja NEEM on haettu konkurssiin syksyllä 2014.

Lisätietoja:

- Mikrofinansinstitutet AB (MFI AB): <http://www.mikrofinansiering.se/>
- Nätverk för entreprenörer från etniska minoriteter (NEEM): <http://www.neem.se/>